

УДК 373.2.015.31

DOI:

Анна Федорович, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
Людмила Савченко, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та
методики дошкільної освіти Комунального закладу
“Харківська гуманітарно-педагогічна академія” Харківської обласної ради

КОНСТРУЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті наголошується на важливості залучення дітей дошкільного віку до конструктивної діяльності, з метою розвитку їх мислення; розглядаються особливості удосконалення різних форм мислення (наочно-дійове, наочно-образне, словесно-логічне) на етапі дошкільного дитинства; розкриваються основні прийоми навчання та види конструювання залежно від матеріалів, виду діяльності (за зразком; за моделлю; за умовами; за простими кресленнями, наочними схемами; за задумом; тематичне; каркасне; вільне (творче)), висвітлюється їхній вплив на розумовий розвиток дошкільника.

Ключові слова: діти дошкільного віку; конструктивна діяльність; форми мислення дошкільників; види дитячого конструювання.

Літ. 14.

Anna Fedorovych, Ph.D.(Pedagogy), Associate Professor of the
General Education and Early Childhood Education Department
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
Lyudmyla Savchenko, Ph.D.(Pedagogy), Senior Lecturer of the Theory and Methods of
Preschool, Department of the Education, Municipal Establishment
“Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy” of Kharkiv Regional Council

CONSTRUCTION AS A MEAN OF THINKING DEVELOPMENT OF THE PRESCHOOLER

The importance of construction activities of pre-school children for development of their thinking are emphasized in the article; the features of improvement forms of thinking at the stage of preschool childhood are revealed; basic teaching methods and types of constructive depending on the materials or type of activity are singled out and their influence on the thinking development of the preschooler are covered.

Cognitive processes of preschool child are combined into a kind of intellectual activity: perception – perceptual actions, attention – the ability to manage and control external and internal action plans, memory – combining external and internal structuring of material during its memorization and playback; thinking – a holistic process of visual-action, visual-image and verbal-logical ways of solving practical problems.

We believe that constructive activity can be considered one of the important means of forming in preschoolers their general thinking abilities, through which there is a successful perception of external properties of environmental objects, such as size, shape, space, color, relationships between them, visual modeling, creation new original works, images, etc.

At preschool age construction involves the manufacture of structures, homemade from construction, natural, residual and other materials. The use of different properties of materials (paper, wood, plastic, seeds, etc.) has a positive effect on mastering practical skills, developing skills to plan their work, improve speech (children learn to talk about the progress of work, formulate their thoughts), the development of creative thinking.

Keywords: preschool children; constructive activities; forms of thinking of preschoolers; types of children's construction.

Постановка проблеми. Система дошкільної освіти України зорієнтована на створення ефективних умов для поступального, повноцінного, всебічного, цілісного розвитку особистості кожної дитини. Освітні заклади спрямовують свої зусилля на формування у малюків належного рівня життєвої компетентності, що, своєю чергою, забезпечить

їм однакові можливості для продовження навчання в Новій українській школі. Власне атмосфера, котру створюють дорослі на етапі дошкільного віку, впливає на подальшу успішність дітей. Тому важливо пропонувати засоби виховання, які давали б змогу дошкільникам набувати власний досвід розв'язання життєвих проблем.

Сучасні діти активні, кмітливі, розумні, мобільні. Вони залюбки досліджують, пізнають світ навколо себе, вчаться адекватно реагувати на різні обставини, задовольняти свої потреби, приймати свідомі рішення, самостійно розв'язувати проблеми та знаходити вихід з реальних ситуацій. По суті, йдеться про належний рівень удосконалення мисленневих процесів, сформованість умінь міркувати, обґрунтовувати думки, діяти адекватно вимогам, виявляти інтерес до пізнання довкілля, правильно розуміти те, що говорять, вибудовувати власні судження, користуватися поняттями й узагальненнями. Якщо дитина обізнана, розуміє, вміє, усвідомлює, здатна, дотримується, застосовує, виявляє ставлення, оцінює, то її можна вважати компетентною.

Отже, проблема мисленневого розвитку дітей одна з найактуальніших, оскільки інтелектуальна активність є неодмінною передумовою формування розумових якостей особистості, її самостійності, ініціативності, відповідальності.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Цікаві підходи до розв'язання означеної проблеми знаходимо у роботах Л. Виготського, О. Запорожця [4], О. Леонтьєва, М. Поддьякова [11] та ін. На їхню думку, розвиток мислення передбачає систему якісних та кількісних змін, які відбуваються у мисленневих процесах, у зв'язку зі зростанням дитини та під впливом освітнього середовища. Науковці відзначають потребу належно організованого дидактичного супроводу розвитку мислення дитини, надаючи вагомості різним видам діяльності, особливо ігровій. Чим різноманітніша діяльність дитини, тим багатогранніші шляхи удосконалення інтелекту.

Оскільки запити сьогоденного життя потребують від особистості колосальних адаптаційних можливостей до швидких соціальних змін, то важливо, як зазначає К. Кругій, формувати у дітей компетенції, що дають змогу вивчати (упорядковувати свої знання, отримувати користь з власного досвіду); шукати (опрацьовувати різні дані, обробляти інформацію), думати (критично мислити, уміти протистояти, займати певну позицію, формулювати свою думку), братися за справу (діяти, нести відповідальність за свої дії), адаптуватися (знаходити вихід, нові розв'язки) [6]. Дослідниця доводить, що оволодіти інтелектуальними здібностями можна лише у процесі активної діяльності.

Зрозуміло, що діяльність дітей дошкільного віку відрізняється за видами та змістом, а отже, і за можливостями впливу на розвиток

мислення [8] адже під час оволодіння якимось видом діяльності перед дитиною виникають різні пізнавальні та мисленневі задачі. Завдання дорослих – задовольнити цікавість дошкільника, його природну потребу в нових враженнях, бажанні досліджувати, експериментувати, розширювати життєвий досвід. Зокрема, варто надавати перевагу тим засобам і методам, які сприятимуть включенню особистості в активну самостійну пізнавальну діяльність [13].

На нашу думку, одним із ефективних механізмів розвитку мислення є дитяче конструювання. Воно перебуває у тісному зв'язку з грою та має практичну цінність для дитини. Важливість проблеми мисленневого розвитку дітей дошкільного віку засобами конструктивної діяльності й обумовила вибір теми нашої статті.

Мета статті – обґрунтувати можливості розвитку мислення дошкільників засобами конструювання.

Виклад основного матеріалу. Розвиток мислення дитини дошкільного віку в психолого-педагогічній науці трактується як процес удосконалення мисленневих операцій, пізнавальних інтересів та здібностей дитини. Його не можна розглядати окремо від психічного розвитку. Вдосконалення мислення дитини відбувається одночасно з розвитком психіки, і є свідченням її інтересів, почуттів, індивідуальних особливостей [7].

У дошкільному віці, завдяки активності мислення, допитливості, дитина засвоює основи знань про довкілля, взаємини між людьми, пізнає зовнішні властивості об'єктів, внутрішні, суттєві зв'язки між предметами. Процес пізнання здійснюється у формах сприймання та мислення. Сприймання “дає” мисленню матеріал для аналізу, порівняння, узагальнення, висновків. Мислення, своєю чергою, позитивно впливає на розвиток й удосконалення сприймання, посилює його цілеспрямованість, продуктивність. Виокремлюючи основне, суттєве, дитина проникає в глибину речей, пізнає залежності між явищами та їхні закономірності. Таким чином, мисленневий процес розвивається на основі практичної діяльності через чуттєве пізнання і полягає в узагальненому й опосередкованому відображенні дійсності [11].

Уже з раннього віку в ігровій діяльності, дитина механічно замінює одні предмети іншими, надаючи їм невластивих, але окреслених правилами гри нових функцій. На основі практичних дій вчиться зіставляти об'єкти, аналізувати, порівнювати, групувати. У цей період починає функціонувати перша форма мислення – наочно-дійова. Поступово розвивається здатність мислити на основі образу. Предмети дитина

замінює образами, у зв'язку з чим зникає безпосередня необхідність практичної дії з ними [12]. Формується наочно-образне мислення. Щоб думати, діти сприймають й можуть уявляти об'єкти, явища, зберігається зв'язок із практичними діями, але не настільки тісно, як раніше. Конкретна образність дитячого мислення чітко проявляється в процесі розвитку словесних форм мислення, передовсім у процесі оволодіння поняттями. Поняття існує в слові. Поступово діти навчаються самостійно виділяти у предметі те суттєве, за яким окремих предмет може бути віднесений до певної категорії чи групи. Тобто розвиток мислення спершу відбувається на рівні практичних дій, плавно переходячи до процесу оперування уявленнями, тоді словами (поняттями). Потроху сприймання інтелектуалізується через те, що властивості та ознаки предметів, названі словом, перетворюються на категорії величини, форми, кольору, просторових відносин [14].

Очевидно, що розвиток мислення упродовж дошкільного віку нерозривно пов'язаний з удосконаленням мови. Думка не може виникнути поза мовою. Ми думаємо словами, які вимовляємо вголос чи промовляємо подумки, тобто мислення відбувається у мовній формі. Власне логічне мислення може проявлятися через способи міркування, висловлювання.

Із активним розвитком мовлення починає розвиватися словесно-логічне мислення. Найбільш чітко його форма виявляється при встановленні зв'язків, що існують між об'єктами та явищами. Під час аналізу чи синтезу предмета дошкільники вже не беруть його у руки, не маніпулюють ним, а можуть його сприймати й уявляти. Починає працювати дитяча логіка. Проявляється елементарне логічне мислення, що передбачає здатність мислити точно, послідовно, уміння порівнювати предмети та поняття, здійснювати теоретичний аналіз й узагальнення, не допускаючи суперечностей у своїх міркуваннях, та вміння викривати логічні помилки, робити висновки [2, 62]. Хоча й трапляються помилки при визначенні характеристик конкретних речей, але досягаючи старшого дошкільного віку, діти мають сформований цілісний образ світу: ситуативні уявлення систематизуються, перетворюються на знання, започатковуються загальні категорії мислення (частина – ціле, причиновість, простір, система предметів, випадковість тощо) [14].

Дитина вчиться мислити на основі накопиченого досвіду, власних уявлень, понять, вмінь і прийомів мисленнєвої діяльності. То системніші, усвідомленіші та рухливіші знання, то

успішніше можна їх використовувати, тобто мислення передбачає оперування знаннями і логічними операціями. Пізнавальні процеси дитини впродовж дошкільного періоду об'єднуються у своєрідну інтелектуальну діяльність: сприймання – перцептивні дії, увага – уміння керувати і контролювати зовнішніми та внутрішніми планами дій, пам'ять – об'єднання зовнішнього і внутрішнього структурування матеріалу під час його запам'ятовування і відтворення; мислення – цілісний процес наочно-дійового, наочно-образного і словесно-логічного способів розв'язання практичних завдань [1]. Щоб розмірковувати, порівнювати і узагальнювати, необхідно володіти кожною окремою операцією та загальним способом мисленнєвої діяльності. Коли діти вчать шукати і встановлювати найбільш суттєві ознаки в предметах та явищах, знаходити зв'язки між ними, то в них швидко розвиваються логічні форми мислення.

Дошкільники здатні не просто засвоювати запропоновані дорослим знання – вони вносять у цей процес власний досвід, який взаємодіє з новою інформацією, а відтак народжуються здогади, припущення – нові знання, накопичується досвід. Це неоціненний матеріал для активної мислительної діяльності, яка й має вивести дитину на шлях усвідомлених суджень, міркувань. Тому особливе значення належить організації досвіду дитини і допомога дорослого в його узагальненні і фіксації у вигляді еталонів, символів, умовних позначень, моделей тощо.

Одним із доступних видів діяльності у дошкільному віці є конструювання, що спрямоване на отримання визначеного результату – створення споруди, виробу. Саме поняття походить від латинського слова *constructio* – побудова [8]. Закономірно, що конструктивна діяльність тісно пов'язана з грою, відповідає інтересам дітей та часто відображає предмети довкілля. Вона схожа на інші види продуктивної діяльності і водночас має специфіку, прийоми обстеження (виокремлення основних частин, опорних деталей, їх розміщення тощо), відповідні способи з'єднання та побудови конструкцій, об'єктів, моделей. Конструюючи, малюки можуть створювати будівлі з різних матеріалів, виготовляти вироби, коробки, іграшки, листівки з паперу, картону, дерева, будівельних наборів та ін. [5].

Конструктивна діяльність має моделювальний характер. Насамперед, вона сприяє розвитку у дошкільника образного й наочно-схематичного мислення, формування уявлень про цілісність предметів довкілля. Під час створення

конструкції, тобто моделі реального об'єкта, якість його сприйняття значно підвищується, що дає змогу моделювати навколишній світ та його предмети в характерних рисах і взаємозв'язках [3]. Така спрямованість конструктивної діяльності позитивно впливає на розвиток мислення дітей, оскільки їм доводиться розв'язувати низку проблем – як будувати, чому так, а не інакше, у якій послідовності виконувати завдання, з'являється потреба в орієнтуванні на форму, величину, колір, взаємозв'язок елементів, у правильному розташуванні компонентів конструкції і т.д. Діти вчать планувати свою діяльність для досягнення певної мети, діяти двома руками під контролем зору, виконувати завдання до кінця, долаючи труднощі різного характеру, оволодіваючи прийомами виконання практичної діяльності [9].

При розв'язанні конструктивних проблем у дитини формуються уявлення про простір, величину, фігуру, число. Виконуючи конструктивні дії, аналізуючи об'єкти, плануючи свою діяльність чи підсумовуючи її, малюк засвоює потрібні слова, вправляється у правильному їх використанні. Так розширюється словник, збагачується дитяче мовлення, здійснюється розвиток інтелекту дошкільників, удосконалюються мисленнєві операції.

У цьому контексті дорослим слід зважати на алгоритм навчання конструювати. Він ґрунтується на трьох взаємопов'язаних складових: самостійне дослідження (спершу обстеження) дітьми нових матеріалів, об'єктів, предметів; розвиток образного мислення й уваги; формування узагальнених способів діяльності, певних умінь та навичок [3]. Набуття навичок конструювання можна підсилювати під час спостережень на прогулянці, бесід з дітьми, ігрової діяльності (дидактичних ігор, сюжетно-рольових) та ін. Крім того, дошкільному педагогові слід враховувати вимоги програми конкретної вікової групи дітей, особливості матеріалу, з яким працюють малюки, рівень розвитку їхніх умінь. Зважати слід і на послідовність дидактичних прийомів при ознайомленні з конструктивною діяльністю: показ вихователем алгоритму виготовлення виробу, пояснення завдань для виконання дітьми, демонстрування окремих технічних прийомів роботи, аналіз та оцінка готової продукції [13, 7].

У низці досліджень з проблеми конструктивної діяльності дітей дошкільного віку у вітчизняній та сучасній педагогіці виокремлено різні її види, а саме: конструювання за зразком; за моделлю; за умовами; за простими кресленнями, наочними

схемами; за задумом; тематичне; каркасне; вільне [5], [9]. Названі види конструювання чергуються залежно від мети, завдань діяльності, конкретної ситуації розвитку дитини. Кожен з них має особливе місце в розвитку мислення дітей. Так, використання зразків і завдань на відтворення і перетворення об'єктів є необхідною умовою для формування знань та вмінь, які будуть згодом застосовані дитиною у самостійній творчій діяльності. Правильно організоване навчання за допомогою зразків – важливий і необхідний етап, коли діти дізнаються про властивості різних матеріалів, оволодівають технікою зведення споруд або складання паперу, навчаються визначати основні частини моделі (об'єкта, що конструюється), встановлювати їх просторове розташування, вирізняти деталі.

Виокремлюють також різноманітні види конструктивного матеріалу, які можна використовувати у роботі дошкільниками: будівельний, природний, залишковий, папір, картон, конструктори тощо.

Скажімо, конструктивна діяльність з будівельного матеріалу має ефективний вплив на розвиток дошкільників. Будівельний матеріал – дрібний (настільний) та великий – це набори різноманітних геометричних фігур (куб, циліндр, призма, піраміда та інші) з точними параметрами. Під час організації занять (ігор) з такого матеріалу, необхідно, щоб його було більше, ніж треба, з метою привчання дітей до відбору тільки необхідних деталей для визначеної будівлі. Дітям також пропонують різноманітні конструктори-набори – дерев'яні, пластмасові, металеві, керамічні. За допомогою них можливо створювати вироби, які відрізняються способами кріплення деталей. Малюки вчать передавати пропорції споруди, симетрично розташовувати деталі. Під час роботи чітко визначають перед собою мету, вчать подумки уявляти образ чи річ, яку слід виготовити. Згодом дізнаються як планувати власну діяльність, враховуючи характеристики будівельного матеріалу, технічні прийоми поєднання деталей. Так, при використанні пластику (наприклад, конструкторів ЛЕГО), загальними технічними прийомами є поєднання деталей через виступи та поглиблення, а у роботі з металевим конструктором – з'єднання за допомогою ключа, гвинта та гайки. Діти можуть “читати” технічний малюнок, удосконалюють зорово-моторну координацію, розвивають окомір, що позитивно впливає оволодіння загальними способами дій і удосконалення інтелекту.

Згідно з нормативними програмами розвитку

дітей у закладі дошкільної освіти конструювання може здійснюватись індивідуально чи колективно, а також носити репродуктивний або творчий характер. Тому вихователям слід поступово знайомити малюків з новими деталями конструкторів та їх властивостями. Конструктивна діяльність ускладнюється з переходом дитини до старшої групи, де її вчать конструювати за складнішими, ніж у молодшій групі, умовами, будувати за малюнком. Старші дошкільники здатні споруджувати колективні будівлі, вчать домовлятися, планують спільну діяльність, разом аналізують будівлю та розповідають про неї. Конструктивний задум малюки реалізують, промовляючи власні уявлення, вказуючи, з яких деталей і як будуватимуть. Педагог зазвичай допомагає у цьому. Зокрема, аналізуючи будівлю, важливо показати, що конструкція одного і того ж самого предмета може бути різноманітною залежно від будівельного матеріалу та способів поєднання окремих елементів. Під час конструювання у дошкільників починають формуватися елементи навчальної діяльності: розуміння завдання, яке ставиться вихователем, самостійне виконання вказівок, які визначають спосіб дії та ін.

Особлива увага відводиться навчанню дітей створювати конструкції за власним задумом, де самостійно можна замінювати одні деталі іншими. Дошкільники під час конструювання вчать орієнтуватися на площині та продумувати об'ємні характеристики майбутньої моделі, що суттєво впливає на мисленнєву діяльність. На основі аналізу і синтезу просторових відношень, виокремлення просторового розташування елементів по стосовно один до одного, дітям розкриваються способи конструювання, вони вчать застосовувати їх. Тим самим з'являється можливість для пошукової і творчої діяльності.

Особливими засобами конструктивної творчості малюків, окрім спеціальних будівельних наборів та конструкторів, є папір, природний та залишковий матеріали. Вони широко використовуються у дитячому садку (як окремо, так і в поєднанні одне з одним) для виготовлення різноманітних поробок та іграшок. Дітям пропонують для конструювання природні матеріали: шишки, жолуди, насіння рослин, сухі квіти, гілки, горіхи, каштани, листя та інші. Значущою є робота з піском та снігом. Для роботи з папером, наприклад, використовують тонкий папір, картон, глянцеви, кольоровий папір, що урізноманітнює дитячі витвори. При цьому застосовують й додаткові матеріали: пластилін, дрот, сірники, клей, ножиці тощо. Власне

ознайомлення з характеристиками і можливостями різних матеріалів позитивно впливає на сприймання предметів довкілля, усвідомлення їхніх властивостей та взаємозв'язків, сприяє удосконаленню різних форм мислення дітей.

Особливість та своєрідність конструювання з паперу в тому, що з плоского аркушу можна створити об'ємні предмети. Іграшки можна зробити шляхом згинання аркушу навпіл; згинання та склеювання; згинання, надрізання та склеювання; складання різноманітних комбінацій; за допомогою викройок. При згинанні аркушу, залежно від того, який предмет необхідно виготовити, беруть квадратний, прямокутний, овальний аркуші. Згинання, надрізання і склеювання дають змогу виконати предмети складної та міцної конструкції. Діти, досліджуючи властивості паперу, конструюючи вироби, удосконалюють практичні вміння, вчать працювати за готовою викройкою (схемою, рисунком), виконувати сполучення та з'єднання деталей різними способами, планувати свою діяльність, працюють цілеспрямовано, виявляючи самостійність, ініціативність, творчість [10]. І все це сприяє інтелектуальному розвитку дітей, усіх його операцій та форм мислення.

Загалом, конструювання стимулює бажання створювати конструкції, вправляє в умінні планувати та контролювати свої дії; сприяє формуванню вміння об'єктивно оцінювати, наскільки досягнуте відповідає запланованому, використовувати різноманітні матеріали (конструктори, папір, природний і підручний матеріали, тканину тощо), добирати їх з урахуванням кольору, фактури, форми, пластичності; розвиває просторові уявлення, вміння аналізувати умови функціонування конструкції, здатність встановлювати послідовність виконання конструктивних дій; сприяє зростанню пошукової активності (способів, варіантів, конструкторських рішень), конструювати за схемою [14].

Навчаючи дітей конструювати, необхідно використовувати поетапний показ виготовлення виробів та пояснення послідовності їх виконання, демонстративно способів виготовлення, обстеження готового продукту, запитання, з опорою на досвід дітей. Якщо на занятті використовується новий спосіб дії, необхідно спершу запропонувати дітям виріб простої конструкції, а потім продемонструвати та пояснити сам спосіб і послідовність його виконання. Доцільно час від часу створювати проблемні ситуації задля вправлення дитини в аналізі та створенні одного й того самого образу

в різних ситуаціях, різними способами; поєднувати конструювання з іншими видами діяльності.

Конструктивна діяльність дошкільників не тільки захоплива, але й корисна, оскільки надає надзвичайно широкі можливості для розвитку мислення. При створенні будь-якої конструкції діти працюють з різними деталями, інструментами, завдяки чому розвивається дрібна моторика рук, окомір. Робота з різними видами матеріалів, плоскими геометричними формами, папером, дрібними деталями, спонукає дитину думати, аналізувати, зіставляти, знаходити шляхи розв'язання поставлених перед нею проблем і завдань.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, конструювання в дошкільному віці – це різноманітні конструкції, саморобки з будівельного, природного, залишкового та інших матеріалів. Робота з різними матеріалами (папером, деревом, пластиком та ін.) позитивно впливає на формування практичних умінь і навичок, розвиток креативного мислення. У процесі конструювання у дошкільників розвивається вміння планувати свою роботу, керуватися планом і досягати результату, а це – важливий чинник інтелектуальної діяльності. Удосконалюється мовлення дітей, вони вчаться послідовно розповідати про хід роботи, формулювати свої думки.

Конструктивну діяльність можна вважати одним із важливих засобів формування у дошкільників загальних мисленнєвих здібностей, через які відбувається успішне сприймання зовнішніх властивостей предметів довкілля, таких як величина, форма, простір, колір, взаємозв'язків між ними, наочне моделювання, створення нових оригінальних витворів, образів і ін. Під час ігор з конструктором, будівельними наборами та іншими матеріалами дитина відчуває задоволення, у неї формується здатність активно пізнавати світ, планувати і контролювати власну діяльність. Участь дошкільників у конструюванні сприяє самоствердженню, вихованню наполегливості, прагненню до успіху.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / О.В. Скрипченко, З.В. Огороднійчук та ін. Київ: Просвіта, 2001. 416 с.
2. Гевко О.І., Дутко Р. Педагогічні шляхи логіко-математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку. *Молодь і ринок*. 2019. №10 (177). С. 60–64.
3. Журенко Л.О. Творче конструювання як

засіб інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку. URL: http://www.rusnauka.com/25_SSN_2009/Pedagogica/51493.doc.htm (дата звернення: 03.09.2020)

4. Запорожець А.В. Развитие мышления. *Избранные психологические труды*: в 2 т. Москва: Педагогика, 1986. Т. 1 : Психологическое развитие ребенка. 320 с.

5. Комарова Т.С. Методика обучения изобразительной деятельности и конструированию. Москва: Просвещение, 1991. 256 с.

6. Крутій К. Компетентність і компетенції дошкільників. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/2227-kompetentnst-kompetents-doshklnikv> (дата звернення: 03.09.2020)

7. Кулачивська С.Є., Ладивір С.О. Я – дошкільник. *Вікові та індивідуальні аспекти психологічного розвитку*. Київ: Нора-Прінт, 2006. 108 с.

8. Лиштван З.В. Конструирование: учеб-метод. пособие для воспитателей дет. сада. Кишинев: Лумина, 1986. 168 с.

9. Пеккер Т.В. Програма розвитку конструктивних здібностей у дітей дошкільного віку “ЛЕГО-конструювання”. URL: <https://vseosvita.ua/library/programa-rozvitku-konstruktivnih-zdibnostej-u-ditej-doshkilnogo-viku-lego-konstruuuvanna-166633.html> (дата звернення : 03.09.2020)

10. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку “Впевнений старт”. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej> (дата звернення : 03.09.2020)

11. Развитие мышления и умственное воспитание дошкольника / Под ред. Н.Н. Поддьякова, А.Ф. Говорковой. Москва: Педагогика 1985. 200 с.

12. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2005. 360 с.

13. Сухар В.Л. Конструювання в закладах дошкільної освіти. Молодший та середній вік. Харків: Ранок, 2018. 176 с.

14. Я у світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років / О.П. Аксьонова, А.М. Аніщук, Л.В. Артемова та ін.; наук. кер. О.Л. Кононко. Київ: ТОВ “МЦФЕР-Україна”, 2019. 488 с.

REFERENCES

1. Skrypchenko, O.V. & Ohorodniichuk, Z.V. (2001). *Vikova ta pedahohichna psychologiiia: navch. posib*. [The Age and Pedagogical Psychology: textbook]. Kyiv, 416 p. [in Ukrainian].
2. Hevko, O.I. & Dutko, R. (2019). *Pedahohichni shliakhy lohiko-matematychnoho rozvytku ditei*

starshoho doshkilnoho viku [Pedagogical ways of logical and mathematical development of children of senior preschool age]. *Youth & market* . No.10 (177). pp. 60–64. [in Ukrainian].

3. Zhurenko, L.O. (2020). Tvorche konstruiuvannia yak zasib intelektualnoho rozvytku ditei starshoho doshkilnoho viku [Creative design as a means of intellectual development of older preschool children]. Available at: http://www.rusnauka.com/25_SSN_2009/Pedagogica/51493.doc.htm (Accessed 03 September 2020) [in Ukrainian].

4. Zaporozhets, A.V. (1986). Razvitiye myshleniya. Izbrannye psichologicheskiye trudy: v 2 t. [Development of thinking. Selected psychological works: in 2 volumes]. Moscow, Vol.1: *Psychological development of the child*. 320 p. [in Russian].

5. Komarova, T.S. (1991). Metodika obucheniya izobrazitelnoy deyatel'nosti i konstruirovaniyu [Methods of teaching the visual activity and construction]. Moscow, 256 p. [in Russian].

6. Krutii, K. (2020). Kompetentnist i kompetentsii doshkilnykiv [Competence and competencies of preschoolers]. Available at: <https://www.pedrada.com.ua/article/2227-kompetentnst-kompetents-doshklniky> (Accessed 03 September 2020) [in Ukrainian].

7. Kulachyvska, S.Ye. & Ladyvir, S.O. (2006). Ya – doshkilnyk [I am a preschooler]. *Age and individual aspects of psychological development*. Kyiv, 108 p. [in Ukrainian].

8. Lishtvan, Z.V. (1986). Konstruirovaniye: ucheb.-metod. posobiye dlya vospitatelej det. sada [Design: study method. manual for educators of kindergarten]. Kishinev, 168 p. [in Russian].

9. Pekker, T.V. (2020). Prohrama rozvytku konstruktivnykh zdibnostei u ditei doshkilnoho viku “LEGO-konstruiuvannia” [Program for the development of constructive abilities in preschool children “LEGO design”]. Available at: <https://vseosvita.ua/library/programa-rozvytku-konstruktivnih-zdibnostej-u-ditej-doshkilnogo-viku-lego-konstruiuvanna-166633.html> (Accessed 03 September 2020). [in Ukrainian].

10. Prohrama rozvytku ditei starshoho doshkilnoho viku “Vpevnenyi start” [Older preschool development program “Sure start”]. Available at: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvytku-ditej> (Accessed 03 September 2020). [in Ukrainian].

11. Razvitiye myshleniya i umstvennoe vospitaniye doshkolnika (1985). [Development of thinking and mental education of a preschool child]. (Ed.). Poddyakova, N.N. & Govorkova, A.F. Moscow, 200 p. [in Russian].

12. Savchyn, M.V. & Vasylenko, L.P. (2005). Vikova psicholohiia: navch. posib. [Age Psychology: textbook]. Kyiv, 360 p. [in Ukrainian].

13. Sukhar, V.L. (2018). Konstruiuvannia v zakladakh doshkilnoi osvity. Molodshyi ta serednii vik [Design in preschool education institutions. Younger and middle age]. Kharkiv, 176 p. [in Ukrainian].

14. Aksonova, O.P., Anishchuk, A.M. & Artemova, L.V. (2019). Ya u sviti. Prohrama rozvytku dytyny vid narodzhennia do shesty rokiv [I am in the world. Child’s development program from birth to six years]. (Ed.). Kononko, O.L. Kyiv, 488 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 07.08.2020

“Єдине, що може направити нас до благородних думок і вчинків, – це приклад великих і морально чистих особистостей”.

*Альберт Ейнштейн
один з найвизначніших фізиків ХХ століття*

“Усе своє життя старанно навчайся. Кожен день ставай майстернішим, ніж ти був за день до цього, а на наступний день – майстернішим, ніж сьогодні. Вдосконалення не має кінця”.

*Ямамото Цунетомо
філософ, письменник*

“Успіх однієї відважної людини завжди спонукає до завзяття й мужності ціле покоління”.

*Оноре де Бальзак
французький романіст і драматург*

